

Geschiedenis van de bossen in België & Vlaanderen van A tot Q...

zie ook www.groenepotloden.be en <http://www.vbv.be/zonevreemdbos/> en www.vbv.be/netwerk Geniet van www.groenegordel.be nu hij/zij nog niet gesplitst wordt !

A. De Volle Middeleeuwen (900-1300/1400)

De Volle Middeleeuwen (900-1300/1400) wordt ook de periode van de grote ontbossingen genoemd. Dit had verschillende oorzaken. Enerzijds was er de verarming van de adellijke bevolking, die door bosontginning haar inkomsten trachtte te verhogen en was er ook een nieuwe bloei van de kloosters. Anderzijds was er de opkomst van de steden, de snelle stijging van de bevolking en veranderingen in de maatschappij. De opkomst van vrije boeren, die in ruil voor werk bij kloosters of bij machtige heren een stukje grond in eigen beheer krijgen, heeft ontbossing sterk in de hand gewerkt. Van de vroege Middeleeuwen tot in de 19e eeuw zijn gebruiksrechten, als een vorm van concessie, toegekend door de bosbezitter aan gemeenten, gehuchten, gezinnen of personen. Dit gebeurde op basis van bewezen diensten, door overeenkomst of door erkenning van een reeds bestaand gewoonterecht. De gebruiksrechten waren velerlei en handelden bijvoorbeeld over het gebruiksrecht van hout, beweidingsrecht, of over het verzamelen van eikenschors (voor de leerlooierijen) of strooisel (ter verbetering van landbouwgronden).

B. De Verenigde Nederlanden onder de Habsburgers (1482-1585)

In de periode 1482-1585 maakte het Belgisch grondgebied deel uit van de Verenigde Nederlanden onder de Habsburgers. Rond 1500 begon het tijdperk van de Renaissance, of de periode van de wetenschappelijke benadering der dingen. Nieuwe continenten werden ontdekt. Ook nieuwe boomsoorten werden aangeplant.

a.. De grove den (*Pinus sylvestris* L.) werd in België voor het eerst aangeplant in Diest vóór 1540.

b.. Charles de l'Ecluse (*Carolus Clusius* ; 1526-1609) voerde in 1576 de wilde kastanje (*Aesculus hippocastanum* L.), evenals de paplaurier (*Prunus laurocerasus* L.) in uit het Ottomaanse Rijk. (Hij kreeg ondermeer erkenning voor het introduceren van de aardappel in Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en in de Lage Landen.)

c.. Ook de plataan (*Platanus orientalis*) werd rond die tijd ingevoerd.

C. De Zuidelijke Nederlanden onder de aartshertogen en Spanje (1585-1715) en de Oostenrijkse Nederlanden (1715-1794)

Een mijlpaal in de geschiedenis van de boswetgeving, vormt het Edikt van 1617 dat de aartshertogen Albrecht en Isabella uitvaardigden voor het Hertogdom Luxemburg. Dit was ten tijde van de Zuidelijke Nederlanden onder de aartshertogen en Spanje (1585-1715). Het bevatte 126 artikels en was zeer streng. Het Edikt handelde over de volgende onderwerpen : de gebruiksrechten, de bedrijfsvoering (e.g. de aflevering van bomen moet gebeuren "à l'honneur et dans l'intérêt du bois", het privé-bosbezit, het bospersoneel, politie en rechtspraak. Bosbouwkundig zijn vooral twee aspecten van belang : de bezorgdheid voor het bos en het bosbehoud, en de zin voor het openbaar belang, dat primeert op het privébelang. Het Edikt bleef van kracht tot in 1754, toen Keizerin Maria-Theresia van Oostenrijk een nog strengere ordonnantie uitvaardigde voor de Luxemburgse bossen, ten tijde van de Oostenrijkse Nederlanden (1715-1794). Deze wetgevingen hebben later model gestaan voor het Belgisch Boswetboek van 1854.

Bossen besloegen 155.000 ha in het Vlaanderen van de 18e eeuw, wat bijna gelijk is aan het huidige bosareaal van 150.000 ha. Onderzoek toont echter een opmerkelijke verschuiving aan van de lemige gronden in het zuiden en westen van Vlaanderen naar de zandige gronden in het noorden en oosten van de regio. Dus enkel 30% van het huidig bosareaal was ook bebost in de laat 18e eeuw.

D. De Verlichting (1760-1830)

Het wetenschappelijk benaderen der dingen verloor in het verloop van de 17e eeuw steeds meer aan betekenis. Een nieuwe impuls kwam er in het midden van de 18e eeuw met de periode van de verlichting (1760-1830). Uitheemse boomsoorten werden eerst aangeplant in arboreta, parken en uiteindelijk ook in bossen. Op het einde van de 18e eeuw is de bosflora zeer sterk verarmd. Ook dit werkte het gebruik van goed groeiende uitheemse boomsoorten in de hand. Enkele voorbeelden :

- a.. De zeeden (*Pinus pinaster* Soland) was omstreeks 1750 zeer gewaardeerd rond Antwerpen om zijn snelle groei en overvloedige productie van strooisel.
- b.. De tamme kastanje (*Castanea sativa* Miller) werd vanaf 1780 vrij veel in het bos aangeplant en werd vooral als hakhout uitgebaat.

Tijdens de tweede helft van de 18e eeuw begon men met het aanleggen van wegen en met het verdelen van de bossen in rechthoekig afgebakende percelen.

In grote lijnen was tussen 1500 en 1800 was de eigendomsstructuur van de grotere bossen nogal stabiel. In de XIXde eeuw gaf de Industriële Revolutie aanleiding tot een verder terugdringen van het woud en aan een nieuwe aanpassing van het landschap.

E. De Franse Tijd (1794-1815)

In de Franse Tijd (1794-1815) werden als gevolg van allerlei oorlogen zeer grote kappingen uitgevoerd in de bossen. Niet alleen door de legers, maar ook door de gewone bevolking werden in deze periode veel bossen geplunderd en beschadigd.

F. Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815 - 1830)

Na de overwinning op de legers van Napoleon in Waterloo, werden door het Verdrag van Parijs (13 februari 1815) België en Nederland verenigd onder Willem I. De daaropvolgende periode (1814-1830) was zeer ongunstig voor het Belgische bos. Een poging tot delging van de enorme staatsschuld, alsook de aanname dat enkel door privé-beheer de domaniale bossen rendabel gemaakt konden worden, zorgde voor versnippering en ontginning van de bossen.

G. Onafhankelijk België (va. 1830)

Op 4 oktober 1830 verklaarde België zich onafhankelijk van Nederland. De huidige landsgrenzen worden grotendeels afgebakend. Na 1830 worden nog 15.489 ha staatsbos verkocht, zodat tegen het einde van de vorige eeuw nog maar 25.000 ha staatsbos overbleef.

H. Het Belgisch Boswetboek (1854)

Een zeer belangrijke maatregel was het Boswetboek van 19 december 1854, dat echter grotendeels slechts van kracht was voor de openbare (onderworpen) bossen. Het omvat 183 artikelen verspreid over 13 hoofdstukken, die handelen over de volgende onderwerpen :

- 1.. Definitie van de bossen onderworpen aan de bosbouwadministratie en van de bossen die het onderwerp vormen van het Boswetboek ;
- 2.. De bosbouwadministratie ;

- 3.. Grensscheiding en afpaling ;
- 4.. De bedrijfsregeling ;
- 5.. Veiling van de kappingen ;
- 6.. Exploitatie ;
- 7.. Hermeting en bosschouwing ;
- 8.. Veiling en aflevering van eikeloogst, varkensweide, bosvoeder, windval, delicthout en andere bosproducten ;
- 9.. De gebruiksrechten ;
- 10.. Politie en behoud van de bossen ;
- 11.. Rechtspleging ter zake van misdrijven gepleegd in de onderworpen bossen ;
- 12.. Straffen en veroordelingen die gelden voor alle bossen en wouden in het algemeen ;
- 13.. Bossen en wouden van private personen.

Deze wetgeving concentreert zich voornamelijk op de economische functie van het bos.

Vroege bosbouwstatistieken

Uit de land- en bosbouwtekening van 1846 blijkt het volgende :

- a.. De totale bosoppervlakte in België bedroeg 485.666 ha ;
- b.. De oppervlakte aan woeste gronden bedraagt 324.215 ha.

Tussen 1846 en 1866 was er nog een daling van de bosoppervlakte met ongeveer 50.000 ha. Deze evolutie was de resultante van bebossing enerzijds en bosontginningen anderzijds.

Tussen 1834 en 1866 kenden de provincies Brabant, Henegouwen en vooral Oost- en West-Vlaanderen een forse daling van 44 % in de bosoppervlakte tot 73.432 ha. Vooral de loofboombossen op leem- en zandleemgronden werden in akkers en weiden omgezet. In het algemeen echter is het bosareaal sinds 1866 weer toegenomen. Onder andere door de omzetting van heidevelden in productieve dennenbossen (in de provincies Antwerpen en Limburg), waardoor de bosoppervlakte steeg van 54.714 ha tot 93.292 ha (Nadien kwam er echter weer een daling). En door de aanplanting van sparren op veen- en heidegronden kon, in de provincies Luxemburg en Luik, de bosoppervlakte bijna worden verdubbeld.

I. De Hoge Bosraad

In 1893 werd bij Koninklijk Besluit de Hoge Bosraad opgericht. Deze had als opdracht de bevoegde minister van advies te dienen op alle vragen in zake bos die haar door de minister werden voorgelegd.

J. De Koninklijke Belgische Bosbouwmaatschappij

De belangstelling voor het bos nam ook toe bij de privé bos-eigenaren, wat ondermeer tot uiting kwam in de oprichting in 1893 van de "Société Centrale Forestière de Belgique". In 1950 veranderde de vereniging van naam en werd het de "Société Royale Forestière de Belgique". In 1970 kreeg de vereniging ook een Nederlandstalige naam : "Koninklijke Belgische Bosbouwmaatschappij".

K. Bosbouwkundig onderzoek

Ook het belang van het bosbouwkundig onderzoek wordt erkend. Bij Koninklijk Besluit van 26 juni 1896 werd de "Speciale Dienst voor Opzoeken en Raadgevingen" ingesteld. Na nog een aantal naamsveranderingen, vestigde deze dienst zich in 1919 in Groenendaal en kreeg in 1951 de naam van "Proefstation van Waters en Bossen". Door de regionalisatie werd dit station opgesplitst in een Vlaamse en een Waalse component. In Vlaanderen leidde dit in 1991 tot de oprichting van het "Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer" te Geraardsbergen. In Wallonië werd het "Centre de Recherche de la Nature, des Forêts et du Bois" opgericht.

L. De Hoge Jachtraad

Ter ondersteuning van het jacht- en wildbeheer werd bij Koninklijk Besluit van 29 december 1908 de Hoge Jachtraad opgericht.

M. De Wereldoorlogen

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het bos enorme schade toegebracht door het oorlogsgeweld en door de plaatselijke bevolking. In de provincie West-Vlaanderen kwam er nog nauwelijks bos voor. Na 1918 werd, met het Verdrag van Versailles, de bosoppervlakte vergroot met 33.505 ha door aanhechting van de oostkantons, waaronder 11.500 ha domaniale

bossen en 5.400 ha die onder sekwester werden geplaatst. Na 1945 werd het domaniaal bos in deze begieden nog eens uitgebreid met 5.500 ha bos die onder sekwester stonden.

Tijdens de Tweede wereldoorlog werden opnieuw grote bosoppervlakten vernield en werden de bossen geplunderd door de bezetter en de plaatselijke bevolking. Na 1945 evenwel kwam de economische activiteit snel op gang. En dit ging gepaard met een toenemende internationalisering van de benadering der dingen. Toch is tussen 1880 en 1950 de bosoppervlakte gestegen van 489.423 ha naar 590.817 ha.

N. De Hoge Raad voor Natuurreservaten

Bij Koninklijk Besluit werd in 1957 de Hoge Raad voor Natuurreservaten opgericht. In hetzelfde jaar werden de natuurreservaten van de "Duinen van de Westhoek" en van de "Hoge Venen" officieel erkend. Op het einde van de jaren '60 ontstond opnieuw een toenemende waardering voor de natuur en het milieu in het algemeen, dat door uitputting en verontreiniging sterk werd bedreigd.

O. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) www.vbv.be

In 1970 werd de Vlaamse Bosbouwvereniging opgericht met als doel de aandacht weer te vestigen op de situatie van het bos in Vlaanderen. De vereniging veranderde haar naam in 1999 in de Vereniging voor Bos in Vlaanderen. Ze ijvert voor de bescherming van het bestaande bosareaal, alsook voor bosuitbreiding. Onder andere de aanleg van stadsbossen zou een enorme verlichting van de druk op het bestaande bos in Vlaanderen kunnen betekenen. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen ijvert ook al jaren om de bossen een multifunctioneel karakter mee te geven.

P. De federalisering van België én van het bosbeleid

Het grondgebied van België heeft in de loop van zijn geschiedenis voortdurend de invloed ondergaan van zowel de Germaanse als de Latijnse wereld. Dat heeft een cultureel pluralisme met zich meegebracht. Het zijn deze verschillen in taal en in cultuur tussen de verschillende landsdelen die aan de oorsprong liggen van de 4 staatshervormingen (1970 ; 1980 ; 1988-1989 ; 1993), waarmee België tot een volwaardige Federale Staat werd omgevormd. Dit had

ook zijn gevolgen voor de administratie van het bosbeheer. Sinds 1975 bepaalden Brussel, Vlaanderen en Wallonië elk hun eigen bosbeleid. In 1980 werd de administratie van Waters en Bossen volledig opgesplitst over de drie gewesten. (*met dank aan Prof. Dr. Ir. N. Lust, Universiteit Gent, cursus Bospolitiek*)

Q. De strijd voor de zonevreemde bossen à la Lappersfort (2001 - ?) Wanneer stopt de zonevreemde bosoorlog ?? www.groenepotloden.be <http://www.vbv.be/zonevreemdbos/>

1/3 van de Vlaamse bossen is zonevreemd en 10% is acuut bedreigd. Om de 36 dagen kapt men in Vlaanderen 1 Lappersfort van 18 ha. (126 ha legaal en 50 ha illegaal, Natuurrapport 2005)

Wat zullen de Ministers Crevits en Van Mechelen hier mee doen ? Zullen zijn koelbloedig zakelijk deze feiten blijven negeren of zullen zij warmhartig barmhartig de oorlog tegen de Vlaamse bossen stoppen ???

Sometimes a scream is better than a thesis. - Ralph Waldo Emerson (1803-1882)

Natuurwandelingen Lappersfort met bosdichters : zie acties & poëzie op www.ggf.be
.We voorzien in regelmatige seizoenswandelingen. Hoofdingang Ten Briele. Zo op 16.10 en 12.12 in 2010

J'ai planté beaucoup d'arbres dans ma vie, je dois dire qu' actuellement surtout je considère le boisement et le reboisement comme une des opérations culturelles les plus productives que l'on puisse faire graaf Visart de Bocarmé

Duurzaamheid omdat de toekomstige generaties ons dierbaar zijn...

GGF-telefoon : 050/390957

GGF-steun : 001-3811845-15

Stadsgedicht voor het Lappersfortbos: Repetitie voor Moeder Aarde 2008

Taal is een aardig ding.

Langzaam draait de aarde rond:
blauwe plek, open riool, vergaarbak
van gerochel, kanker en vulkanen.
Een boom, ontgoocheld in de aarde,
schildert de wolken en de luchten.

Taal is een aardig ding.

En ramen kunnen huilen van de regen.
En iets kan ver weg klinken als een 78 toerenplaat.
En takken kunnen röntgen lijken.
En licht kan bomen doorstrepen.
En wind kan aanzetten en kruinen doen schuimen.

Taal is een aardig ding.

Een stad kan bomen bannen.
Een molen kan een kruis slaan.
Bossen kunnen zingen.
Ik kan huilen om een boom.
Kan ik met woorden overbruggen?

Taal is een aardig ding.

Joris Denoo, Lappersfort Poets Society, www.ggf.be

Springtime

in memoriam geridderd Lappersfortgroen

de kasten kijken door je

de spiegel staat in brand
val, reiziger, in zwerfslaap
een appel in de mand
voor moeder in de hemel
voor vader in het zand
de tortel op de wasdraad
ze croont *mooi weer mijn land*

de winter kraakte dromen
nu staan wij aan de rand
ik zie de bomen lopen
ze lopen hand in hand
matroos, jij klimt het want in
de reus springt uit de band
ons lied doet zeilen bollen
en zat Gods blazersband

© Peter Holvoet-Hanssen www.kapersnest.be

Lappersfort deels zonevreemd , Brugsch Handelsblad 11 juni 2010

BRUGGE De actiegroep Groene Gordel Front heeft een bezwaar ingediend tegen de afbakening van het stedelijk gebied Brugge. "Het Lappersfortbos is niet opgenomen in die afbakening", zegt Luc Vanneste van het GGF.

"Dat betekent dat het deel van het bos dat oorspronkelijk kmo-zone was en door de Vlaamse overheid werd gekocht, niet herbestemd wordt tot bosgebied. Zo blijft het stuk bos dat gered werd van de kap, zonevreemd."

"Waar het GGF ook zwaar aan tilt is dat iedereen het eens is dat de aangekochte kmo-zone op papier

groenzone moet worden, maar we er in het document van de regionaalstedelijke afbakening niets van terugvinden. Willen de samenwerkende overheden er dringend werk van maken, zodat het aangekochte kmo-deel Lappersfortbos niet langer zonevreemd is op papier ?"

"Velen onder ons geloven in de woorden van politici en wanneer blijkt dat de daad bij het woord dient gevoegd te worden zijn ze er niet. Het geredde Lappersfortbos blijft dus deels zonevreemd. We vragen aan de bosministers Schauvliege en Muyters om hier persoonlijk corrigerend tussen te komen", besluit Luc Vanneste.

www.groenepotloden.be en <http://www.vbv.be/zonevreemdbos/>